

Solvency II leidt tot hogere zekerheid en meer prijsdifferentiatie bij verzekeringen

De invoering van het Europese toezichtraamwerk voor verzekeraars, Solvency II, per 2012 zal een aanzienlijke impact hebben op de sector, het toezicht en de consument. Allereerst stimuleert dit raamwerk een beter risicobeheer en hogere kwaliteit van de bedrijfsvoering van verzekeraars. Ook kan de overgang naar Solvency II tot consolidatie in de verzekeringssector leiden. Voor consumenten is van belang dat hun aanspraken beter gewaarborgd worden omdat verzekeraars buffers moeten aanhouden die beter aansluiten bij de risico's die zij lopen. Daardoor zal naar verwachting ook het risico van producten explicieter worden geprijsd. Klanten krijgen dan de keuze: of meer risico en een lagere premie, of minder risico maar dan wel een hogere premie. Dit vraagt om transparante producten.

Meer zekerheid

Het bestaande toezichttraamwerk voor verzekeraars, Solvency I, voldoet niet meer aan de moderne standaarden voor het financiële toezicht. De solvabiliteits-eis van Solvency I houdt nauwelijks rekening met de daadwerkelijke risico's die een verzekeraar loopt en of deze een adequaat systeem voor risicobeheer heeft. Daarom heeft de Europese Commissie enige tijd geleden besloten om een nieuwe up-to-date richtlijn voor Europese verzekeraars te ontwikkelen: Solvency II. Het primaire doel van Solvency II is om de aanspraken van consumenten op verzekeraars beter te waarborgen.

Solvency II wordt gekenmerkt door een grotere risicogevoeligheid, erkenning van het gebruik van interne modellen en een marktconsistente waarderingwijze van activa en passiva. Daarbij biedt Solvency II flexibiliteit en maatwerk. Allereerst kunnen verzekeraars die in staat zijn om hun risico's te modelleren, gebruik maken van een intern model. Aan de andere kant kunnen kleinere verzekeraars met een lager risicoprofiel, die onvoldoende data of middelen hebben om geavanceerde Solvency II berekeningen te maken, vereenvoudigingen en benaderingen gebruiken. Deze vereenvoudigingen vloeien voort uit het zogenoemde proportionaliteitsprincipe, waarbij de eisen worden afgestemd op aard, omvang en complexiteit van de verzekeraar. Dat principe geldt ook voor de eisen aan de bedrijfsvoering en aan de kwaliteit van het risicomangement die Solvency II stelt. Solvency II beoogt ook de markttransparantie van de verzekeraar te vergroten. Dit biedt investeerders en consumenten meer informatie over de financiële gezondheid en het risicoprofiel van de verzekeraars. Dit alles draagt bij aan het vergroten van de soliditeit van het systeem en daarmee aan het beter waarborgen van de aanspraken van de consument. Dit voorjaar hebben het Europees Parlement en de Europese Raad van Ministers van Financiën ingestemd met de Solvency II Kaderrichtlijn, die per 2012 wordt ingevoerd. Omdat de invoering met rasse schreden nadert en de crisis nieuwe inzichten geeft, is het van belang te bezien wat de gevolgen kunnen zijn voor de sector, het toezicht en de consument.

Impact van Solvency II op de sector

Het meest vernieuwende aspect van Solvency II is de grotere focus op risico's. Dit uit zich in een grotere nadruk op goed risicobeheer van een verzekeraar. Indien een verzekeraar grote risico's aangaat, vertaalt Solvency

II dit direct vertaald in een hoger vereist vermogen. Omgekeerd komt een lager risico, bijvoorbeeld door een adequate spreiding van de beleggingen of door het inkopen van risicodekking, tot uitdrukking in een lager vereist vermogen. Deze risicogevoeligheid van de solvabiliteits-eis zal ervoor zorgen dat verzekeraars zich nog bewuster worden van hun risico's. Omdat verzekeraars buffers aan moeten houden die beter aansluiten bij de risico's die zij lopen zal naar verwachting de soliditeit van de sector toenemen, zodat verplichtingen aan de consument beter zijn gewaarborgd.

Het voorkomen van risicoconcentraties door middel van diversificatie is één van de mogelijkheden om risico's te verkleinen. De grotere nadruk op risico's vormt een prikkel voor verzekeraars om de beleggingsrisico's van hun activa bijvoorbeeld te spreiden of waar mogelijk af te dekken. Spreiding en afdekking van risico's maken dat een verzekeraar minder afhankelijk is van één type belegging en daardoor beter in staat is om schokken op de financiële markten op te vangen. Hetzelfde geldt voor de risico's van de producten die verzekeraars aanbieden.

De voordelen van diversificatie kunnen groter zijn naarmate de risico's beter worden gespreid, bijvoorbeeld door een breed beleggingsbeleid, uitgebreid productaanbod of internationale aanwezigheid. Grotere, internationale, verzekeraars met een ruim productaanbod en een gespreide beleggingsportefeuille kunnen daardoor meer baat hebben van de erkenning van diversificatie dan regionaal actieve verzekeraars met een beperkt palet aan producten. De kredietcrisis heeft echter aangetoond dat financiële instellingen ook blootgesteld zijn aan risico's die samenhangen met de omvang en complexiteit van de betreffende instelling. Tevens blijkt de mate van daadwerkelijke diversificatie tijdens een crisis minder te zijn dan onder normale omstandigheden. Omdat Solvency II beoogt de belangen van consumenten ook in een stress situatie te beschermen, zal de verzekeraar op verantwoorde wijze de daadwerkelijke diversificatie dienen te bepalen.

Ook minder grote spelers hebben baat bij de erkenning van goed risicobeheer in Solvency II. Voordeel voor deze partijen is dat zij hun klanten doorgaans goed kennen, waardoor zij het claimrisico beter kunnen inschatten. Ook komen over het algemeen *moral hazard* (verzekerden worden roekelozier), *adverse selection* (mensen met een hogere schadekans verzekeren zich relatief meer dan mensen met een lagere kans) en claimfraude meestal minder voor dan bij grotere verzekeraars. Dit wordt ook wel het 'specialisatievoordeel' genoemd. Solvency II erkent dit specialisatievoordeel

door verzekeraars de mogelijkheid te bieden om in plaats van generieke cijfers gebruik te maken van de historische claimgegevens van het eigen bedrijf. Uiteraard is dit alleen mogelijk als er voldoende data zijn voor een betere inschatting van het eigen risicoprofiel. Dit specialisatievoordeel geldt met name voor verzekeraars die actief zijn op een nichemarkt, zoals regionale schadeverzekeraars.

Interne modellen

Een andere belangrijke innovatie van Solvency II is dat verzekeraars gebruik mogen maken van een door de toezichthouder goedgekeurd intern model voor het vaststellen van de solvabiliteitseis. Met een intern model kan een verzekeraar nauwer aansluiten op de risico's in zijn balans dan via het standaardmodel van Solvency II. Dit standaardmodel is immers niet volledig toegespitst op het specifieke profiel van een individuele verzekeraar. De mogelijkheid om interne modellen te gebruiken levert voordelen op: verzekeraars worden bewust gemaakt van de risico's waarvoor hun financiële positie gevoelig is. Ook worden verzekeraars geprikkeld om hun risico's beter te beheersen, aangezien een lager risicoprofiel leidt tot lagere solvabiliteitseisen. Bovendien kunnen de toezichtlasten voor verzekeraars worden beperkt door in het toezicht zoveel mogelijk aan te sluiten op intern risicobeheer. Solvency II bevordert hiermee de verdere ontwikkeling van risicobeheersing en risicometing.

Overigens is het voor verzekeraars, onder strikte voorwaarden, ook toegestaan om een gedeelte van de risico's met een intern model te bepalen. Voor de overige risico's wordt dan het standaardmodel toegepast. Voor kleinere, gespecialiseerde verzekeraars kan het bijvoorbeeld aantrekkelijk zijn om voor de verzekeringsportefeuille een intern model te hanteren, en om voor de overige risico's bij het standaardmodel aan te sluiten.

Parallel hieraan streeft Solvency II naar een hoge kwaliteit van de bedrijfsvoering. Zo moet er een adequaat beleggingsbeleid zijn en moet het risicomanagement zijn ingebed in de organisatie. Verder zijn er eisen aan de verslaggeving, zowel richting toezichthouder als richting de markt. Tot slot blijft ook van belang dat verzekeraars, toezichthouders en marktpartijen zich bewust zijn van de beperkingen van een intern model. De huidige crisis laat zien dat na jaren van economische voorspoed een intern model de risico's kan onderschatten. Een voldoende lange datareeks moet ervoor zorgen dat buffers te allen tijde adequaat zijn.

Strategische heroriëntatie

De vernieuwingen van Solvency II werken verschillend uit voor verzekeraars. Voor grote verzekeraars vloeien voordelen uit Solvency II onder meer voort uit de erkenning van diversificatie, het gebruik van interne modellen en het bestaan van schaalvoordelen. Belangrijk nadeel voor grote verzekeraars is dat een grotere schaal en groeiende klantenkring het bedrijf aanzienlijk complexer maakt. Het samenvoegen van verschillende bedrijfsonderdelen vergt aanzienlijke kosten op de korte termijn (denk bijvoorbeeld aan het integreren van IT-systemen) en toenemende complexiteit op langere termijn. Kleine verzekeraars hebben voordeel van hun specialisatie. Tegelijkertijd streeft Solvency II ook naar een hoge kwaliteit van de bedrijfsvoering. Hoewel alle verzekeraars voor een aantal strategische keuzes staan, geldt dit specifiek voor middelgrote partijen. Zij hebben veel te winnen bij ofwel een grotere mate van specialisatie in bepaalde markten ofwel een hoger niveau aan diversificatie door middel van schaalvergroting. Met de invoering van Solvency II behoort een consolidatieslag in de sector daarom tot de mogelijkheden. Hierdoor kan de concurrentie toenemen doordat meer internationale spelers ontstaan en schaalvoordelen beter kunnen worden benut. Anderzijds kan de concurrentie, in ieder geval na verloop van tijd, afnemen aangezien door schaalvergroting mogelijk minder spelers op nationaal niveau actief zijn.

Impact van Solvency II op de toezichthouder

Een belangrijke verandering van Solvency II voor het toezicht is de versterking van een gelijk Europees speelveld. Door de waardering van bezittingen en verplichtingen, de bepaling van kapitaal en van de solvabiliteitseisen in Europa zoveel als mogelijk gelijk te trekken, zal de sector naar verwachting verder internationaliseren. Dit betekent dat toezichthouders te maken zullen krijgen met grotere verzekeringsgroepen, die vaak internationaal actief zijn en een breed scala van verzekeringsproducten aanbieden, die per land kunnen verschillen. Een sterkere samenwerking tussen de verzekeringstoezichthouders van dergelijke internationale groepen is dan vereist. Dit is te realiseren door een verdere uitbouw van de reeds bestaande samenwerkingsstructuren. Solvency II voorziet hierin door de oprichting van colleges van toezichthouders. In deze colleges zijn de deelnemende Europese toezichthouders gezamenlijk verantwoordelijk voor het toezicht.

Daarnaast stelt Solvency II hogere eisen aan de kennis van de toezichthouder. Enerzijds leidt de eerder gesignaleerde toenemende mate van specialisatie wellicht tot een groter aantal niche-spelers, waar specifieke kennis van de risico's voor nodig is. Anderzijds zal de toezichthouder zich moeten verdiepen in de vaak complexe interne modellen van de verzekeraars. De Europese toezichthouders zullen intensief samenwerken bij het beoordelen van de interne modellen. Dit leidt niet alleen tot kennisdeling, maar hiermee wordt ook voorkomen dat toezichthouders onderling concurreren bij de beoordeling en keuring van interne modellen. Een toezichthouder die relatief streng is en hoge eisen stelt aan het intern model van een instelling, kan anders onder druk komen te staan om deze eisen te versoepelen om te voorkomen dat instellingen zich elders vestigen.

Het gelijke speelveld wordt, naast de ontwikkelingen rond Solvency II, verder vergroot door verzekeraars te laten concurreren met de bancaire sector. Dit geldt specifiek voor verzekeringen met een spaarcomponent, omdat deze producten vaak vergelijkbaar zijn met de spaarproducten die banken aanbieden. Dit is een positieve ontwikkeling omdat meer concurrentie een grotere mate van efficiëntie stimuleert. Deze concurrentie moet ook na de crisis overeind blijven. DNB speelt, samen met Europese collega-toezichthouders, op deze ontwikkelingen in door het bevorderen van samenwerking bij het toezicht op internationale groepen. Ook de samenwerking met bankentoezichthouders is van belang om zoveel als mogelijk gelijke eisen te stellen en te handhaven.

Impact van Solvency II op de consument

Consumenten zijn gebaat bij solide verzekeraars. Dat waarborgt hun aanspraken. De grotere risico-oriëntatie in het Solvency II raamwerk draagt bij aan de soliditeit van de sector doordat verzekeraars buffers moeten aanhouden die beter aansluiten bij de risico's die zij lopen. Dit vergroot ook de weerbaarheid van de sector voor schokken. Daarnaast geeft de nadruk op goed risico-beheer – en hogere solvabiliteitseisen voor producten met meer risico – verzekeraars een prikkel om risico's explicieter te prijzen in hun producten dan nu het geval is. Met andere woorden, de link tussen solvabiliteit en premiestelling zal naar verwachting onder Solvency II sterker tot uitdrukking komen dan in het huidige stelsel, mede omdat de solvabiliteitseisen onder Solvency II relevanter zijn. Verzekeraars zullen mogelijk meer

producten willen aanbieden waarvan de risico's met de consument worden gedeeld. Een voorbeeld hiervan kan zijn dat een verzekeraar producten gaat bieden met een hoger eigen risico of een lagere dekking. Door deze verschuiving van risico's naar de consument zijn de solvabiliteitseisen voor dit soort producten relatief lager. Naar verwachting zullen dergelijke producten, vanwege de risicogevoelige solvabiliteitseis van Solvency II, meer dan nu het geval is een lagere verzekeringspremie kennen dan een product waarbij de verzekeraar alle risico's draagt. Producten waarbij de verzekeraar alle risico's overneemt zullen nog steeds worden aangeboden, maar hebben een prijs in de vorm van een relatief hogere premie. Het gevolg hiervan is dat ook consumenten bewuster moeten kiezen tussen de mate van risico-overdracht en de hoogte van de premie. Vanzelfsprekend dient deze afweging tussen risicodeling en premiehoogte duidelijk te zijn voor de consument. In lijn hiermee ligt er voor de (gedrags)toezichthouder een belangrijke taak om te zorgen dat de verzekeraar duidelijk communiceert met de consument over de risico's.

Tot besluit

Het toekomstige toezichtraamwerk Solvency II zal van grote invloed zijn op de verzekeraar, de verzekeringstoezichthouder en de consument. Verzekeraars zullen, onder druk van een grotere risico-oriëntatie in de solvabiliteitseisen, heldere keuzes moeten maken ten aanzien van hun verzekeringsproducten en beleggingsportefeuille. Dit kan tot consolidatie in de verzekeringssector leiden. Toezichthouders moeten ervoor blijven zorgen dat verzekeraars de risico's voldoende kennen en beheersen. Ook moeten toezichthouders internationaal meer samenwerken. Voor consumenten is van belang dat Solvency II verzekeraars in staat stelt om beter aan hun verplichtingen aan consumenten te voldoen. Daarnaast zullen consumenten nog bewuster een keuze moeten maken: of meer risico en een lagere premie, of minder risico maar dan wel een hogere premie. Dit vraagt om transparante polissen en een goed risicobesef bij consumenten.